

Examen VWO 2011

tijdvak 1
vrijdag 27 mei
9.00 - 12.00 uur

Latijn

Latijn

tevens oud programma

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 20 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

- Regel 388-391 **Quisquis** t/m **carina**
- 3p 1 a. Citeer het Latijnse tekstelement uit deze regels waaruit blijkt dat Charon Aeneas niet kent.
b. Beschrijf in eigen woorden twee aspecten van Aeneas die Charon, zoals blijkt uit deze regels, waarneemt.

- Regel 391-394 **corpora** t/m **essent**
Volgens andere bronnen hebben, naast de in de regels 392-394 genoemde personen, nog twee andere personen levend de onderwereld betreden.
- 3p 2 a. Noteer de namen van deze twee personen. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
b. Beschrijf in eigen woorden met welk doel elk van beide personen naar de onderwereld afdaalde. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

- Regel 398 **Amphrysia vates**
Amphrysia vates is een geleerde omschrijving van de Sibylle.
- 1p 3 Door welke groep voorgangers is Vergilius geïnspireerd om dergelijke geleerde omschrijvingen in zijn poëzie op te nemen? Baseer je antwoord op je kennis van de achtergronden van de teksten van Vergilius.

- Regel 402 **Proserpina**
- 1p 4 Citeer het Latijnse woord waarmee zij in het voorafgaande (vanaf regel 392) is aangeduid.

- Regel 405 **tantae pietatis**
- 1p 5 Waaruit blijkt deze **pietas** volgens de Sibylle? Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 399) en beantwoord de vraag in het Nederlands.

- Regel 399-410 **Nullae** t/m **propinquat**
Behalve met haar woorden stelt de Sibylle Charon ook gerust met een handeling.
- 2p 6 a. Citeer het Latijnse tekstelement dat de bedoelde handeling aanduidt.
b. Beschrijf in eigen woorden welke conclusie Charon trekt na het zien van deze handeling van de Sibylle.

- Regel 413 **ingentem**
- 1p 7 Leg uit dat dit woord de mededeling uit de volgende zin (regel 413-414 **Gemuit** t/m **paludem**) voorbereidt.

Regel 419 **Cui** t/m **colubris**

Deze regel wordt door M.A. Schwartz als volgt vertaald:

“Toen de priesteres zag dat de slangen op zijn nek ruig overeind kwamen te staan”

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn niet overgenomen.

- 2p **8** Leg dit uit ten aanzien van **colubris**. Ga bij je antwoord in op zowel het Latijn als de vertaling.

Vergelijk de persoonsvormen **exponit** (regel 416), **personat** (regel 418) en **obicit** (regel 421) met elkaar.

Elk van deze drie persoonsvormen kan opgevat worden als een praesens historicum. Bij één van deze drie kan het praesens echter ook op een andere wijze worden verklaard.

- 2p **9** Noteer de desbetreffende praesensvorm en de andere verklaring.

Regel 421

- 2p **10** a. Schrijf regel 421 over en scandeer de regel.
b. Beredeneer op grond van het metrum of **rabida** een bepaling is bij **fame** of bij **guttura**.

Tekst 2

De regels 719-721 (**O** t/m **cupido**) worden door M. D'Hane Scheltema als volgt vertaald:

“Vader! Moet ik begrijpen dat er uitverkoren zielen van hier weer naar de aarde teruggaan, weer verhuizen naar een knellend lichaam? Wat voor droeve levensdrang bezielt hen?”

- 2p **11** a. Citeer het Latijnse woord waarop ‘aarde’ gebaseerd is.
b. Citeer het Latijnse tekstelement waarop ‘levensdrang’ gebaseerd is.

In de regels 724-726 (**Principio** t/m **alit**) wordt het stilistisch middel polysyndeton gebruikt.

- 1p **12** Leg uit wat door het polysyndeton wordt benadrukt. Betrek de context in je antwoord.

Regel 726 **spiritus**

In de regels 728-732 staat een bijvoeglijk naamwoord dat meer informatie biedt over de substantie van deze **spiritus**.

- 1p **13** Citeer het desbetreffende Latijnse bijvoeglijk naamwoord.
- 2p **14** Leg het inhoudelijke verschil uit tussen **artus** in regel 726 en **artus** in regel 732.

In de regels 724-734 (**Principio** t/m **caeco**) zijn opvattingen van twee filosofische stromingen uit de oudheid terug te vinden.

- 4p 15 a. Noteer de namen van beide filosofische stromingen.
b. Beschrijf in eigen woorden van beide filosofische stromingen een opvatting die in de regels 724-734 is terug te vinden.

Vergelijk **miseris** in regel 721 met **miseris** in regel 736.

- 2p 16 a. Leg uit waarom Aeneas in regel 721 de zielen beklagenswaardig vindt.
b. Leg uit waarom Anchises in regel 736 de zielen beklagenswaardig vindt.

- 1p 17 Welke vertaling van **nesesse est** (regel 737) past niet in deze context?

- A Het is onvermijdelijk
- B Het is verplicht
- C Het ligt voor de hand
- D Het moet wel zo zijn

Regel 733-751 **Hinc** t/m **reverti**

Vergilius heeft in deze regels formuleringen van Lucretius overgenomen. Toch zou Lucretius het niet eens geweest zijn met de strekking van de regels 733-751.

- 2p 18 Leg uit in welk opzicht de opvatting van Lucretius afwijkt van die van Vergilius. Baseer je antwoord op de regels 733-751 en op de teksten van Lucretius die je voor dit examen hebt gelezen. Ga bij je antwoord in op zowel de opvatting van Vergilius als die van Lucretius.

Regel 735-751 **Quin** t/m **reverti**

De Romeinse schrijver Seneca schrijft in een van zijn brieven het volgende over de onderwereld:

“Ofwel de dood slokt ons op ofwel hij maakt ons vrij; als wij bevrijd worden, blijft ons het betere over en vallen de lasten af en als we opgeslokt worden, blijft er niets over en wordt aan goed en kwaad tegelijk een einde gemaakt.”

‘vallen de lasten af’

Vergilius geeft in zijn beschrijving van de onderwereld in de regels 735-751 op dit punt een gecompliceerder beeld.

- 2p 19 Leg dit uit. Ga bij je antwoord in op zowel de tekst van Vergilius als die van Seneca.

Afbeelding

De afbeelding heeft betrekking op een scène uit boek 4 van de Aeneis.

- 2p 20 Noteer de namen van de figuren die met de letters A, B en C zijn aangeduid.

Tekst 3

37p Bestudeer Tekst 3 met de inleiding en de aantekeningen.
Vertaal de regels 265 t/m 280 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.